

VERSLAG

**VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1971**

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1971

Leden van de Volkskundecommissie:

Mw. Prof. Dr. A. M. E. Draak, voorzitter. Prof. Dr. A. J. Bernet Kempers, Prof. Dr. H. L. Cox, Prof. Dr. M. W. Heslinga, Dr. J. H. Jager Gerlings, Dr. P. J. Meertens, Prof. Dr. L. Onvlee, Dr. J. M. G. van der Poel, Dr. Win. Roukens, Prof. Mr. J. Th. de Smidt, mw. Prof. Dr. H. Wagenaar-Nolthenius, leden. J. J. Voskuil, secretaris.

Adres van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde: Keizersgracht 569-571, Amsterdam-C. Tel. 020-234698. Postgiro no. 167415.

Medewerkers aan het Volkskundebureau:

J. J. Voskuil, J. A. Baarspul, A. J. Dekker, R. E. Künzel, mw. H. Schenck de Jong, J. Veldhuyzen, mw. E. J. P. Bijlmer-Brouwer, mw. J. Jobse-van Putten.

Medewerkers aan het Volkslied-archief:

Mw. Marie M. Veldhuyzen, A. Doornbosch, F. H. Matter, N. Elstak, mw. J. A. Griep, G. Snijders, mw. H. M. Welter.

Medewerkers in algemene dienst:

Mw. C. Batelaan, boekhouding en administratie; mw. L. van Immerzeel, bibliotheek; mw. F. J. Modderman-Smit, correspondentencontact en -administratie; J. P. Wiegmans, tekenaar.

Publikaties:

Volkskunde, driemaandelijks tijdschrift voor de studie van het volksleven. Orgaan van de Vereniging voor Volkskunde en van de Volkskundecommissie der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Redactie: P. J. Meertens en K. C. Peeters.

Bijdragen en Mededelingen der Volkskunde-commissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Amsterdam (N.V. Noord-Hollandse Uitgevers Maatschappij).

Volkskunde-atlas voor Nederland en Vlaams-België, onder redactie van P. J. Meertens, K. C. Peeters, J. Theuwissen en J. J. Voskuil. Antwerpen-Utrecht (Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij).

Volkskundecommissie

Commissie

De commissie vergaderde op 29 maart. Tot nieuwe leden werden benoemd de heren Prof. Dr. M. W. Heslinga en Dr. J. H. Jager Gerlings. De heer Heslinga is hoogleraar in de sociale aardrijkskunde aan de Vrije Universiteit. De heer Jager Gerlings is de opvolger van de heer Bernet Kempers als directeur van het Nederlands Openluchtmuseum.

Vragenlijsten

In december verzond het bureau der commissie vragenlijst no. 40, met vragen over vrijgebruiken. De lijsten no. 38 en 39, die aan het eind van het vorig jaar reeds in drukproef gereed lagen en nog in het vorige jaarverslag werden opgenomen, werden in het begin van dit jaar aan de medewerkers toegezonden.

Op 31 december 1971 waren in totaal 45.156 lijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: de aantallen van de lijsten 1 tot en met 26, en 30 tot en met 32 bleven ongewijzigd; van de andere lijsten zijn de aantallen nu: van lijst 27: 964 exx. (+1), van lijst 28: 916 exx. (+2), van lijst 29: 819 exx. (+1), van lijst 33: 888 exx. (+2), van lijst 34: 844 exx. (+3), van lijst 35: 847 exx. (+14), van lijst 36: 751 exx. (+28), van lijst 37: 754 exx. (+143), van lijst 38: 585 exx. (+585) en van lijst 39: 698 exx. (+698). In de loop van het jaar werden 1477 lijsten ontvangen.

Volkskunde-atlas

Tot opvolger van Maurits de Meyer in de redactie van de Volkskunde-atlas werd benoemd de heer Dr. J. Theuwissen te Antwerpen. De heer Theuwissen schreef een proefschrift over *Het landbouwvoertuig in de etnografie van de Kempen* (Antwerpen-Utrecht 1969), dat voor een belangrijk deel is gewijd aan de geografische verspreiding van de verschillende soorten en typen.

„Volkskunde”

Van het tijdschrift *Volkskunde* verschenen de afleveringen 3-4 van jaargang 71 (1970) en de afleveringen 1-3 van jaargang 72 (1971). De redactieraad vergaderde op 25 september.

Nederlandse Volkskundige Bibliografie

In de reeks Nederlandse Volkskundige Bibliografie verschenen het tiende deel (gedateerd op 1970), handelende over de Tijdschriften Provincie Antwerpen 1850-1960, van de hand van L. van Laer; de Persoons- en plaatsnamenindex (A) en de Zaaknamenindex (B) op de delen I-X; en het elfde deel, handelende over 't Daghet in den Oosten (1885-1914), van de hand van L. van Roy-Peeters en A. v. d. Meulen-Corens.

Vergaderingen en congressen; commissies

De heer Matter was van 9-14 augustus in Vadstena (Zweden) op een congres van de Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie. Het thema van het congres was Neuer Kirchengesang und hymnologische Forschung. Hij had daar bovendien gelegenheid overleg te plegen met de redacteurs van Das deutsche Kirchenlied, in verband met zijn werk aan het Nederlandse kerklied. Besloten werd dat de uitgave van het Nederlandse kerklied een zelfstandig karakter zal krijgen.

Van 7-12 december was de heer Matter in de Zentralbibliothek in Zürich bij de heer Dr. G. Birkner, die de Melodieënuittgave van het Deutsche Kirchenlied verzorgt, om de door deze toegepaste katalogiseringsprincipes te leren kennen en hun bruikbaarheid voor het Nederlandse materiaal te beproeven. Op de terugweg bracht hij een oriënterend bezoek aan Das deutsche Volksliedarchiv in Freiburg.

De heer Doornbosch werd benoemd tot bestuurslid van het Nederlands Volkskundig Genootschap.

De heer Baarspul nam namens het Volkskundebureau zitting in een ad hoc commissie voor de inrichting van regionale steunbibliotheken, ingesteld door de Rijkscommissie van advies inzake het bibliotheekwezen.

De heer Meertens was van 3-10 september in Bratislava (Tsjecho-Slowakije), waar een vergadering werd gehouden van het tijdschrift Ethnologia Europea en van de Commissie voor de Europese Volkskunde-atlas.

Medewerkers vragenlijsten

Er werden medewerkersbijeenkomsten belegd in Assen (24 april), Aksel (15 mei) en Tilburg (9 oktober).

Veldwerkers

Aan het volksverhalenonderzoek werd dit jaar deelgenomen door de heren M. H. Dinnissen te Gent (1 verslag), C. Eggen te Ulestraten (25), E. Heupers te Soest (1), A. A. Jaarsma te Oostermeer (78), G. J. H. Krosenbrink te Winterswijk (12), en J. de Vries te Terneuzen (2). Het totaal aantal binnengekomen verslagen bedraagt thans 2791.

Volkskundebureau

Mevrouw H. Schenck de Jong en de heer J. Veldhuyzen vroegen resp. per 1 september en per 1 november ontslag. Mevrouw Schenck de Jong was sinds 1 januari 1959 aan het bureau verbonden als administratief ambtenaar, de heer Veldhuyzen sinds 1 januari 1966 als documentalist. De door hun vertrek ontstane vacatures zullen per 1 januari 1972 worden vervuld.

Als student-assistent in vaste dienst namen dit jaar aan de werkzaamheden deel de dames E. J. P. Bijlmer-Brouwer en J. Jobse-van Putten. In los dienstverband werkten mee de dames H. K. Dekker-Weijerstrass, E. Neuteboom-Visser, A. H. C. Matter-Hagendijk, C. J. M. Roosen, C. E. Schut-van Waalwijk van Doorn en C. J. G. Veldhuyzen-van Haastrecht, en de heer J. J. M. Bijlmer.

In de trefwoordencatalogus werden alle trefwoorden voorzien van leikaarten, waarbij tevens een deel van de catalogus geheel werd gecontroleerd. Met de

reorganisatie van de bibliotheek werd verdere voortgang gemaakt, hand in hand met de opbouw van een schaduwcatalogus en de sanering van de overeenkomstige rubrieken in het knipselarchief. Er werd begonnen aan een analytische catalogus op de door E. Heupers in het kader van het volksverhalen-onderzoek verzamelde verhalen in Soest en omgeving. Een en ander naast de lopende werkzaamheden aan de genoemde catalogi en archieven, aan de binnenkomende verslagen van de veldwerkers en aan het tijdschrift Volkskunde.

Van de gegevens binnengekomen op de oude vragenlijsten werden die onder lijst 3, vr. 23 (palm- of hulsttakken bij de begrafenis), vr. 24 (klagers in de begrafenisstoet), vr. 25 (rondgang om het kerkhof), vr. 27 (begrafenis van een kraamvrouw) en vr. 29 (plaats van de dode aan het begrafenismaal) voor de trefwoordencatalogus bewerkt. Van de antwoorden op de vragen 23 en 27 werden bovendien proefkaarten getekend.

In het kader van de werkzaamheden aan de Europese Atlas werden de op lijst 5 (1939), vr. 6 gestelde vragen naar de vorm van de wieg bewerkt en werd het materiaal bijeengebracht voor het commentaar. Van de op de lijst binnengekomen antwoorden werd een proefkaart getekend. Voor het dorsonderzoek werd veldwerk gedaan op Ameland en Wieringen, in de kop van Noord-Holland en in het oosten van Friesland, voor het onderzoek naar het maaigereedschap werd een werkbezoek gebracht aan Roswinkel. Aan het commentaar en de kaarten van het dorsonderzoek werd verder gewerkt. Een deel van het onderzoek werd gebruikt voor een artikel in het Vriendenboek A. J. Bernet Kempers (Arnhem 1971, blz. 117-122), van de hand van de secretaris.

In de loop van het jaar werden 133 verzoeken om inlichtingen ontvangen, waarvan 4 uit het buitenland. Het bureau ontving ruim 50 bezoekers.

Volksliedarchief

Mevrouw J. A. Griep vroeg per 1 september ontslag. Zij was sinds 1 februari 1969 aan het bureau verbonden als administratief ambtenaar. Haar plaats werd per 1 november ingenomen door mw. H. M. Welter. De heer F. H. Matter werd, na het behalen van het doctoraal examen Muziekwetenschap, per 1 april aangesteld als wetenschappelijk ambtenaar.

In los dienstverband namen dit jaar aan de werkzaamheden deel de heren R. Evertse, H. Hierck, C. A. Höweler en G. Sniijders.

In de loop van het jaar werden ongeveer 350 liederen en liedfragmenten opgenomen op 181 adressen. Het klankopnamenarchief bereikte daardoor een omvang van 400 banden van een half uur.

In verband met de werkzaamheden ten behoeve van de internationale balladentypencatalogus werd aan het uitschrijven van de teksten van de klankregistraties voorrang gegeven boven de muzikale transcripties. Nagenoeg alle verhalende liederen uit het klankopnamenarchief konden hierdoor in de voorbereiding van de typencatalogus worden betrokken. Eén en ander had consequenties voor de groepering van de naar inhoud geordende liedkopicën. In de beginregelcatalogus werden vele aansluitingen tussen enerzijds handschriftelijk en in druk overgeleverde liederen en anderzijds bij opnemingen verzamelde liederen tot stand gebracht.

Voor het werk aan de uitgave van Het Nederlands Kerklied werden de Koninklijke Bibliotheek en het Museum Meermanno-Westreenianum in Den Haag en de Universiteitsbibliotheek in Nijmegen bewerkt, alsmede de centrale catalogi van de Katholieke Theologische Hogeschool in Amsterdam en van de Bibliotheekcentrale van de Nederlandse Kapucijnen in Den Bosch. Het aantal opgenomen bronnen bedraagt thans ongeveer 1300. Daarvan zijn er 850 verwerkt.

Er werden 40 bezoekers ontvangen en 100 verzoeken om inlichtingen beantwoord.

Schenkeningen

Van de schenkingen vermelden wij in het bijzonder het handschrift van de heer A. de Bruyn met herinneringen aan zijn jeugd in Gouderak, de knipsels, overdrukken en aantekeningen van de heer P. J. J. Diermanse, een groot aantal boeken uit de nalatenschap van mw. J. Th. Gorter-Siemens en de regelmatig terugkerende zendingen knipsels en ander documentatiemateriaal van onder anderen M. J. Ampt, D. H. Coenen, pater Dagobert Gooren, E. Heupers, E. B. Heurninck, F. Kragt Hzn., Kl. Leeuw, J. L. Offermans, J. M. Verhoeckx, mw. C. E. v. d. Waals-Nachenius, A. J. de Weerd en K. B. Zoutendijk.

Financiën

Voor het financiële beheer verwijzen wij naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

A. M. E. Draak, *voorzitter*

J. J. Voskuil, *secretaris*